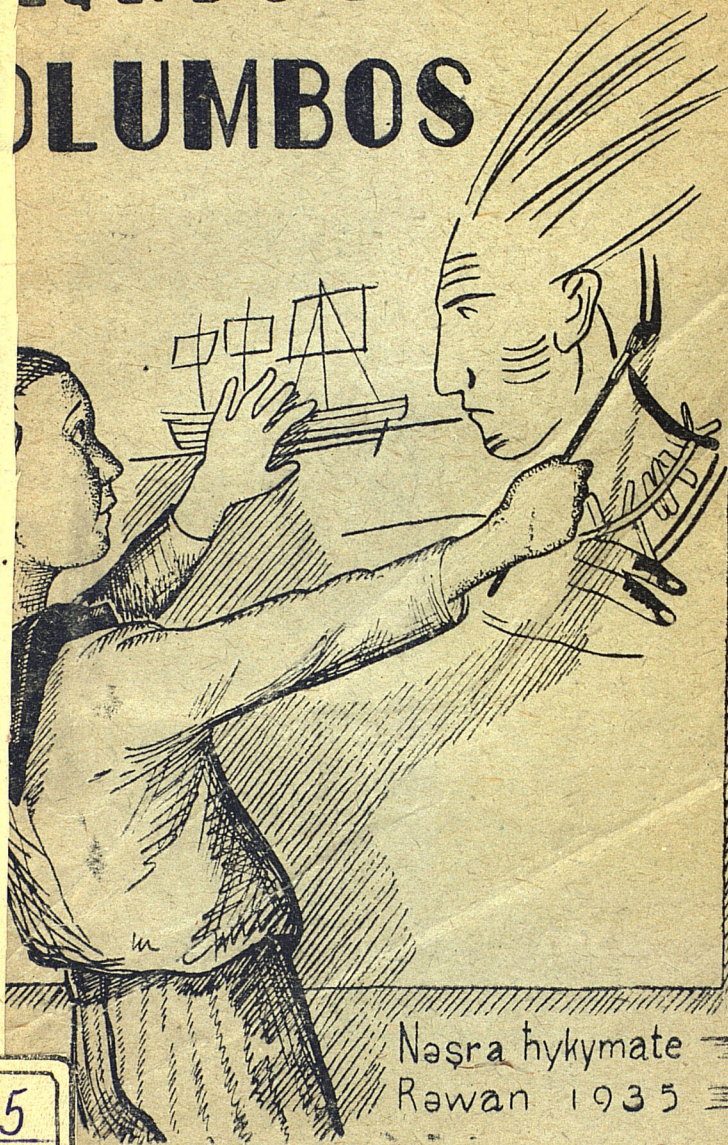

KRISTAPOR DUMBOS

Nasra hykymate
Rawan 1935

1935

4

1935

4

JELENA BAXANOVSKAJA

891.57.93

KRISTAPOR KOLUMBOS

Ֆիկի յե Կ. Տ. ՔետրօՎոճկինի

Témüré Xelil Mûradov

2 - oy Pereulok Fûçika

dom 7, kv. 8

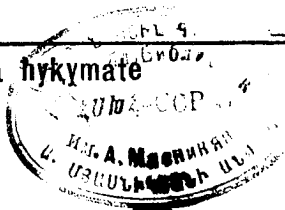
ÈRÈVAN - 375078 - USSR

Tel. 35.10.20 (mal) - 52.97.41 (kar)

Nəşra hûkymate

1935

Rəwan

543-72

Izabella, žbne padše goteda: — „Rhet u arxajin hərə mal“

НЪНДЪСТАНА ЗЕРИН

Sərkare k al je səfine u Křistapor Kolumbos runbšt̄bun
çəm həv şərab vəd̄xyəḡn.

— Əre, kale d̄got,—Əw s̄ je ky?.. Aj, wəxte əm N̄n-
d̄stane bun b̄ əlbava mərə kəvre b̄ha tanın d̄hat̄n. M̄n
wedəre raçak dit, je ky z̄b mire wanə p̄cuk bu, oda wida
hər t̄št̄ z̄b zer bu, tə dəste xyə kızan all b̄bra zer bu.

Kolumbos sərə xyə kr̄bbu bər xyə, gudarı d̄k̄r. Nə, kale
b̄ gəmijava gələk rewiti kr̄bbu u s̄ bezi ky nədit̄bu. D̄nja
təma.n gərjabu. Əw rewije sər bəhra gələki kəvnbu.

Le Kolumbos s̄ bu, əw he t̄zə bubu sərkarə səfine.
Xen z̄b bəhra Ortədn̄jajı, əw ty t̄št̄eki d̄n nədit̄bu. Qət
çarək zi əw Atlantıqajeda nəbubu, ovkian nədit̄bu.

— Le N̄nd̄stan z̄f durə?—Kolumbos p̄rs k̄r.

— Aj, Marko Polo dy sal sovəkəri k̄r,—kale got u dəste
xyə həzand, — əh, s̄ma əz bəd̄lhəwa xəbər d̄d̄m, jəkə ty
n̄kari sovəkərije b̄ki u b̄ḡhizi N̄nd̄stane.

Le Kolumbos ysa d̄xyəst b̄ḡhizə N̄nd̄stana bəd̄əw,
kədərə ky kəvre b̄ha b̄ əlbava hənə, le koşk u sərada zi
hər t̄št̄ z̄b zərə.

RJA DY SALA

U hər çar, wəxte ky Kolumbos rasti Marko Polo d̄hat,
m̄qim dəst p̄e d̄k̄r dərhəqa N̄nd̄staneda xəbər d̄da. S̄qas
xəbər d̄da, əwqas zi glije əçeb d̄b̄h̄ist dərhəqa wi wəlat̄da.
Kale şro vəd̄k̄r dərhəqa məjmune wedere u dərhəqa əmre
t̄jrutuje wi wəlat̄ı. Laz̄mə z̄b ovkiane dərən, dora Atrıqaje
b̄ḡər̄n u paşə t̄me bər b̄ rohlate h̄r̄n. Bəna ky h̄r̄n
wedərə, dy sal laz̄mə. Wəxte ky Kolumbos əvan xəbərə b̄-

hist, dəste wi sʏst bun. „Na,—Kolumbos qarar da,—əgər bona
cujine dy sal lazʏmʏn, əz tʏcara dʏkarʏm bʏdʏhizʏm”. .

U dəst pe kʏr fʏkʏr kʏr, wəki gəlo nʏkarə rek nezik bʏ-
bine, wəki dy sal re nəcə? Kolumbos dʏzanbu wəki dʏnʏa glo-
vərə. Əw fʏkʏra xʏdə şʏkʏl kʏr, wəki mərv sər ruje dʏn-
jaje we ysa bə, səwa ky meş sər tərəkə. Meş ruŋʏstijə sər
tərəkə, le rʏst wida, həma dy gav dur şəkʏr zəlvqijə. Məşa
axmax dora tərə gərja u rasti şəkʏr hat.

Dʏbə ky Marko Polo zi minani meşe han dora dʏnjaje
gərjajə, tʏme bər bʏ rohlate sujə.

„Na,—Kolumbos fʏkʏr dʏkʏr,—əze paşda vədərʏm, əze
bʏ alije dʏnʏa hərvʏm u dʏbə ky byqəwʏmə yşa, wəki Hʏn-
dʏstan dy gav durbə, ysa səwa ky şəkʏr zʏ meşe dy gav dur bu.

U nʏha Kolumbos tənə dərħəqa we jəkeda fʏkʏr dʏkʏr,
wəki səwa sər ovkianera dərbazi alije dʏn bə, bʏ mʏqabylja
ve re, je ky Marko Polo cubu u we dy-se həfte şunda bʏ-
dʏhizə Hʏndʏstane.

Əgər dy məh şunda zi bʏdʏhizə, disa pakə, le nə ky dy
sal.

„Tənə lazʏmə gəmi həbʏn,—Kolumbos fʏkʏr dʏkʏr. Le
gəmi we ke bʏdə mʏn, kʏra zi ky əz dʏbezʏm, sər mʏn dʏkə-
nʏn. Aj, dʏbezʏn, Marko Polo dy salada cu. Xəŋ zʏ we jəkə
əw xʏə bərcuji bu, le nə ky mina tə.

QƏWʏMANDʏNA BAŞ.

Həşt sal dərbaz bu. We wəxte Kolumbos çəm padşa
Portugaliə qʏllʏxdar bu. Le fʏkʏra² wi, wəki hərə Hʏndʏstane,
rħəti nədʏda wi.

„Na,—əw xʏə bʏxʏə fʏkʏr dʏkʏr,—qəwʏmandʏne ysa, gə-
rək mərv zʏ dəste xʏə bərnədə. Gəmiə padşe Portugaliə,
Johan, gələkʏn, əze hərvʏm çəm wi, kart nişani wi bʏdʏm u
bezʏm—aha rja Hʏndʏstane zʏ həmuska kəsə u kʏn. Gəlo əw
əwqas əxmaxə, wəki fəlm nəkə? Sər kartə əze bʏ qələmeva
şəqliz kʏm re zʏ Portugaliə həta Hʏndʏstane“.

Kolumbos kart hazırkır u re kıvş kır.

Cu çəm padşe. Rəça kır bezın padşe, wəki bş şıxyləki zəf fərzva hatiə padşe bbbinə.

— Dəə ky padşe qəbul nəkə? əw fıkır dkkır.

Məluməti danə padşe, wəki zş Çenovaje gəmicik hatijə, destda kaqıızək həjə u bş şıxyləki fərzva dıxüzə padşe bbbinə.

Padşe izında, ky Kolumbos be çəm wi.

— Padşe, əz dıxüzəym hərəm Hındıstane, — Kolumbos goteda, — gəmi bbdə mın.

— Əw cş şıxyle təjə? — padşe çab da, — ty qə re zi nə-karı bbbini. Ty Marko Polo nas dki?.

U padşe dəst pe kır Kolumbosra şro vəkır, wəki bona əw bğdhlizə Hındıstane, dy sal lazımə, tıştək, je ky Kolumbos zuva dızañbu.

— Əh, — Kolumbos fıkır dkkır, — naha wəxtə, əz qarte xüə vəkım. Kolumbos karte xüə vəkır, dani bər padşe u dəst pe kır şro vəkır. Qyıllyxcije padşe zş hər alja top buñ dora wi u dəst pe kırın nherin. Le Kolumbos xəbər dıda u tıme lş padşe dınyheri, wəki bızanbə, gəlo padşe bawar dkkə, jan bawar nakə? Kolumbos bş hər aljava dıxəvıti, wəki padşe ina kə. Padşe bş gyhdarti dıbbıhist u wəxtə ky Kolumbos hər tışt şro kır, qıta kır u dıxüəst gotna xüə çarkədən disa bş-wəkılinə, padşe əwi da səkynandınde u kətə nav mıtala.

Zırave Kolumbos qətja, dıle wi zu-zu davit. Dıbə ky padşe qəbul nəkə?

BƏXT VƏBU.

Padşe dıbeze:

— Ty qarte han bşhele çəm mın, əze nişani yımdare xüə bkkım. Bra əwana bezın, əw jək we be seri, jane na? Əgər gotna tə rast bə, wi caxi əze gəmi bbdmə tə.

Kolumbos cu dərva, əw zş şabune sərə xüə ynda kırıbu, pızanbu cş bkra u hıvja padşe bu, cşka we cş sax çabe bbdə.

ХАҖАНД.

Kolumbos səkni, səkni le ty çab nəstand. Gəlo sə qəwmi? Aha ky sə! Qylləxdare padşe Johan, mərve səvnəbar u mēxənət bun. Əwana nherin sər plane u padşəra gotyn: „Əm bxyə zi dьkarьn bь we re həryn, əm cьma gəmije xyə dajьn bьn ьxtijarl mərve xərib?“ Padşə razl bu. Mərl bərev bun u dərketyn bəre. Le həma he təzə zь kələka bəre dur ketьbun, səxe baje qəwat rabu, u pele məzyn sər ruje bə-rera bьlnd bun. Əzman rəş bu. Bagər u bobəlisk dəst pe bun. Ylmdare padşe tьrsjan u paşda vəgərjan.

ÇƏM PADŞƏ BAŞQƏ.

Wəxte ky Kolumbos zani, wəki əwana dьzlva bedəng u hьs rəwlə, gələk dьlxrab bu u dərbaz bu cu İspanlaje. Wə-dərə bona Kolumbos gələk sətyn bu. Sьqas ky pəre wl həbun, dьşk xərç kьr. Kьnçe wl pərytin u əw minani parsəkcijebu. Həvt sal əw nav kəsibijeda əmr kьr. Le Kolumbos nəhatə altbune u hər tьşt kьr, wəki hərə çəm padşe İspanja, çəm Ferdinand.

— Əze zь wīgəmi bxyəzьm,—Kolumbos fьkьr dьkьr,—dьbə ky əw gəmi bьdə mьn. Əgər zь wədərə zi tьşt dər nəje, de mək əz edl nьkarьm Hьndьstane bьbьnьm. Xyləsər Kolumbos dьhişte mərəma xyə. Padşə Ferdinand əwl qəbul kьr.

Əw gyhdə xəbərđana Kolumbosra u goteda:—Na, na, əz bona tə ty tьşt nьkarьm bьkьm. Wəki əz gəmi bьdьm tə, dьbə ky nьşkeva ysə bьqəwьmə, wəki ty, ty tьşt nəbini u paşda vənəgəri, wl wəxti we hər tьşt ynda bə.

Sьqas zi bona Kolumbos sətyn bu, xəbərə wa bьblizə, le əw qrar kьr çarək zi hərə çəm zьna padşə, çəm Izabella. Izabella zь padşe dьha aqьltyr bu, əwe ve shəte fəm kьr, wəki zь wl şьxyll we tьştək dərə.

Əwe Kolumbos bь əşq u şajl qəbul kьr u nherl, wəki

Kolumbos mærvæki bь aqyl u kəmalə. Bь raki gyl, daje u goteda:

— Ty rhat hərə mal. Əze bxəvьtьm razibuna padşə bьstьnьm, U wəxtə ky hər tьşt binьm serl, əze məlumətije bьdьm tə.

RAZIBUN.

Kolumbos cu, le Izabella təmbə kyr padşə gazi kьn çəm xyə. Saxe ky padşə hatə çəm we, Izabella goteda:

— Tə nьhəq Kolumbos bawər nəkьr. Gərək ərza wi be qəbulkьrьne u qədandьne. Nə ky əw həmu wəlatə, jekь Kolumbos we nav ovkianeda bьbinə, gərək ja tə bьn. Wi wəxti tyje dha zəngin u dha qəwat bi. Padşə Ferdinand mærvæki tьma bu. Əw tьme fьkьr dьkьr: „Baş dьbə, əz dьha dəwləti bьm“.

Izabella əw jək dьzanbu, bona we jəke zi şro vəkьr dər- həqa dəwləti bujneda u sərda zedə kьr:

— Kolumbos we bь tərba zera binə.

Ахьриje padşə razi bu.

G Ə M I A.

Se gəmi danə Kolumbos. Gəmiya zь həmuşka məzəntьr dьhatə gotьne „Santa-Maria“. Şərkəre ve gəmije bxуə Kolumbos bu. Ja dyda dьhatə gotьne „Pinta“. Sər ve gəmije sərkar kьvş bu Pıntson, je ky mærvæki mьxənət u cəvnəbar bu. Əw zь Kolumbos hьz nədьkьr u dьxyəst xrabi bьdьhьlanda Kolumbos. Gəmiya sьsja əwqas rьeuk bu, wəki nav kьrbun „Nina“. Bь zьmənə İspani əw nişan dьdə „rьeuk“. Gəmi hazьrьn. Le cəwa u zь kədərə gəmicl pəjda kьn? Gьşk zi dьtьrsjan təv Kolumbos re hərən. Gьşk zi fьkьr dьkьrьn, wəki əw we hərə sərə dьnjaje, le wedərə gəliki kure, nav gelida agьr həjə, we bьkəvьn nav egьr u saq-saq bьqəlьn, bşəwьtьn. Kolumbos zəf gərja u zəf sərwaht kьr. Disa komək da Kolumbos zьna padşə, Izabella.

Əwə məlumətije da: „Ke ky təv Kolumbos hərə u nav ovkianeda çara əwlən ərđ bəblinə, we peşkeşe məzən bəstinə“. Də, həmin ky zəf məri pəjda bun, wəki dxyəstən hərən, Səmkı ki nədxyəst peşkeşe məzən bəstənda? 120 gəmicı top bun.

Təv xyə epeçə suxari (nane həşk) hıldan, ysa zi goşte qəli kəri u ava vəxyərinə. Səmkı ava bəhre şorə u mərđarə, mərvn nəkərə vəxyə.

SƏRE DƏNJAJE.

Kytasi əwana dərketən sər bəhre. Cun, gələk cun, nəşkeva durva du ditən, je ky qylab-qylab zə nav bəhre bəynd dəbu. Dəst pe kərən cunə nezik u ditən nə ky tənə du, le ađr zi.

— Naj-haj,—gəmicı fəkyr dəkən,—sərə dənjaje jə. U əw ađr ky həjə, zə nav gəli dər te.—Əwana gələk tırsjan u bu quzina wan.

— Axırja məjə, əmə bə gəmijava bəqəvən nav eđr u saq-saq nav alava ađrda bəşəwətən.

— Mətırsən, mətırsən,—Kolumbos gotə wana. Əw ađre bən ərde jə, vulkanə, vulkan. Əmə nəha ze dur bəqəvən u əw ađr dəha nəđhizə mə.

Gəmicı tənə wi.wəxti rət bun, caxə ky vulkan bə çarəkeva zə bər cəve wan ynda bu.

LE DƏVƏ KY NƏŞKEVA RE UNDAKƏRƏNƏ?

Le disa əwana qalməqal dəst pe kərən. Səmkı dy həfte jə, re dəkən, le car aliye wan avə u tənə av. Peşijeda ty tışt xyja nədəbu. Dəst pe kərən zə Kolumbos pırs kərən:

— Tə əm anin kedərə, bxyə zi nəzani, ty qədərə dəkı? Əmə nəha sə bəkən? Mə re ynda kərije. Le Kolumbos wana dyl da:

— Nənek zi səbr kən, əmə dərqəvən sər ərde.

ZË GBHIA ŞILƏ.

U rasti zi wəxtəki şunda, gəmicî gələk u gələk gbhia d̄bîn̄n, gbhje ysa şin, cəwa gbhje merga,*) je ky sər bəhre so-
vəkarije d̄bk̄r̄n.

Gəmicî ḡşk şa bun.

— Demək, ərđ nezikə. Nav aveda gbhijə ysa n̄kar̄n
şin b̄n, —gəmicî həvra şewr d̄bk̄r̄n.

Le ərđ tynnə u tynnə. Le gbhia əwqas zəfə, wəki t̄re
mərv̄n n̄karə z̄b nav wan d̄re. Gbhia, gəmi z̄b car alja hə-
mez k̄r̄bu, t̄or bubu b̄r rule. T̄re qəsta ba zi tynnə. Gəmi
k̄tijə nav van gbhiada n̄karə nə peş hərə, nə zi paş v̄gərə.
Gəmicî nav əmre xyəda t̄şte ysa n̄d̄it̄bun. Disa t̄rs k̄tə
nav d̄le wan.

ZË PƏSIRA KOLUMBOS ḠRT̄N.

— Əm ynda bun, edl əm zar k̄ylf̄tə xyə nabin̄n. U
səba c̄b əm t̄əv Kolumbos hat̄n? Əm əxmax bun, əm hat̄n
x̄arand̄ne b̄r peşq̄şa. Əva v̄rəkə. Z̄b ruje wi əm ynda d̄-
b̄n. Əm n̄kar̄n z̄b nav şilajə hanə şin d̄ren. Aha dy həftə
jə əm sovvəkarije d̄bk̄n, le qə biña ərđe zi tynnə.

U gəmicî disa d̄st pe k̄r̄n n̄razibuna xyə. Z̄b wana
cənd həb h̄ta ḡrjan zi.

GƏLƏ ƏRDƏ?

Le n̄şkeva baje qəwat rabu u gəmi z̄b nav gbhia d̄r-
x̄st, disa b̄r wan v̄bu b̄hra t̄m̄z u zəlal.

Wi wəxtida z̄b sər „Pinte“ gəmicik b̄r şa u əşq gazi
k̄r: „Ərd, ərđ“. Ḡşk b̄r l̄z rabun sər stuna gəmiyə. Əwana
b̄r çarəkeva bawar n̄d̄bk̄r̄n, d̄t̄rsjan. Əwana b̄r ḡyhdari
b̄r b̄r peş n̄herin u rasti zi qatək d̄it̄n, je ky r̄ş bu.

*) Nav orta Atlantijeda çik həjə, kedərə av nahəzə u ba zəf kemə.
Wedərə şin bujə gbhia bəhrejə zəf s̄x, çije han te got̄ne „bəhre Sargase“.

Аһа, сәһәә зһ бә, Һе һүсүм кһн сәр Колумбос һ һһ парсә-
парсә кһн!

Əşqā wān b̄ çarəkevä b̄lynd bu, u z̄b̄ əşq u şabunə əwana dəst pe k̄r̄n̄ b̄ k̄m̄vā kylam got̄n̄ u stran.

Əwana d̄hā nezik bun. Na, əw ərđ ninbu, le t̄nə əw-rəkə rəş bu, ja ky durva xyja d̄b̄k̄r u jak belə bu. Gəmicī d̄hā zəf har bun u dəst pe k̄r̄n̄ c̄eri Kolumbos d̄b̄k̄r̄n̄.

PINTSON SƏR AGR RUN DREZƏ.

Sərkare m̄xənət gəmiļe d̄ne Pintson d̄hā u d̄hā wana l̄b̄ həv x̄st.

— Edi hun c̄b̄ h̄ivije d̄b̄k̄n̄, gəlo he hun disa bawar d̄b̄k̄n̄? Gəlo wə h̄nd̄k̄ kemasi u t̄ngasi k̄şand̄n̄? Hun disa zəlullije d̄xyəz̄n̄? B̄sək̄n̄n̄, b̄sək̄n̄n̄. Hune he t̄ştə d̄hā xrab u əçeb b̄bin̄n̄. D̄hā baş d̄b̄ə, hun z̄b̄ Kolumbos b̄xy-əz̄n̄, əw paşda vəgərə. — Ysa Pintson gəmicija hin d̄b̄k̄r. Gəmicī həma ysa zi k̄r̄n̄. Əwana xəbərə xyə k̄r̄n̄, jək u sək̄n̄n̄ hətə bu şəv.

ƏM D̄XYƏZ̄N̄ HƏR̄N̄ MALE.

Wəxte bu şəv, həmu gəmiçī z̄b̄ gəmiā bərəv bun, hat̄n̄ sər gəmiļe «Santa-Maria». Əwana hat̄n̄ b̄ k̄rava u b̄ t̄-
v̄ngava. Z̄b̄ ruje həmuja zi m̄xənətī d̄b̄r̄q̄i, le cəve wān b̄ xunəva t̄zi bubu. Aha cəwa ky b̄b̄ə, we h̄çym̄ k̄n̄ sər Kolumbos u wi p̄rcə-p̄rcə k̄n̄.

Əwana bərəv bun dora Kolumbos, əlam k̄r̄n̄:

— Əgər ty həma ve dəqədə gəmija paşda vənəgərini, əme tə bk̄z̄n̄ u bavez̄n̄ bəhre.

Kolumbos f̄m̄ k̄r̄, wəki gəmicī laq̄rdī nak̄n̄. Le əw t̄çara nişan n̄də, ky d̄t̄rsə u r̄hət got̄:

— Əz m̄q̄im̄ d̄zan̄m̄, wəki b̄ ləzi əme ərđ b̄bin̄n̄. K̄e ky z̄b̄ wə bərə əw̄l̄n̄ ərde b̄bin̄ə, əz soz d̄b̄d̄m̄ x̄n̄ z̄b̄ peşkeşa Izabella, ky soz dajə, k̄n̄çə xyə t̄zə məxm̄r zi peşkeşi wi k̄m̄.

ZUTËRE, ZUTËRE.

Gəməsija disa Kolombos bawar kəryn. Əwana rət bun u hər kəs cu çije xyə. U rasti zi dəst pe kəryn xuja bun təşte ysa, je ky tənə sər ərde dəkəryn həbən. Rəx gəmiyə sər əveva parçək dar sovekarije dəkər u gəmicik dare han, gərt. Wəxte ky le nherin, ditən, wəki dar nəxş kəriyə, ləzək şundə ditən dare sovekar başqə, bəlge kizana ky bəlged təzə bun. Sər əve kylilk u gəhia sovekarije dəkəryn, je ky tənə sər ərde dəkərbun şin bəbijana. Dəbə ky ərđ nezikə? Le dəbə ky tənə tərə ky ysənə. Le wəjə cənd təjrutu hatən, je ky tərə neziki ərde dəzin. Dəbə ky ərđ neziki məjə?

A G Ե R.

Məhək dəbə, wəki gəmiyə dərkətnə sər ruje bəhre. Roza dəne səbe zu Kolombos ađər dit. Tərə mərvək darəki səwbtandı destda bə kələkeva dəbəzə. Əw zəf şa bu, kər gazi kə, bəkə qirin u quzin, le disa səbr kər. „Dəbə ky bər əve mən ysa xuja bu, cəwa ky çara dən, wəxte ky əwra rəş xuja dəkər. Əwana bə weva hatən xarəndəne, rəşə huçum kəryn sər mən”.

Ty kəsəkira, ty təşt nəgot: „Bəra bxyə bəbinən”.

Z I J A J I.

Dy şət dərbaz bu. Ty kəs ty təşt nədit.

Nəşkeva zə sər gəmiyə „Pintse“ gəmicik kərə qirin:

— ərđ, urra, ərđ.

Gəşk sər həvra cun u dərkətn sər gəmiyə. Dəst pe kəryn nherin u ditən ky peşjedə ərde. Dəhia neziki kələke bun u ditən sər kələka bəre məri səkəninə.

Haj, haj, vedəre məri zi hənə. Əw jək zəf başə—gəmicik şa dəbən. Le məri, je ky kələka bəredə səkənbun, nəşkeva rəwin cunə nav meşə. Əwana zəf tərşjan. Əwana tuçara

гәми пәдлтәбун у ыса фькьр кьрһн, wәki çәnәwьre бәhre бәг
бь wana sovәkarije дькьн.

Гәмьсija тәв Kolumbos дәркәтһн келәка бәhre. Нәму
зи зь çабuna хуә дьрәқьsin. Әwana ғрд радьmusan. Гәмьсija
сәр cokara дьсун у рәча Kolumbos дькьрһн, wәki бьбахшнә.

— Бьбахшнә, wәki сәр бәhre мә тә behyrmәt кријә у
мә dxyәst тә бькуштә.

Kolumbos бхуә зи әwқas çа bubu, wәki ty фькьр пәдь-
кьр һәјfe һьlinә у сәр јәki hers бә: әw һәр тьшт бир кьрһбу.

Тәне сәркәре гәмије »Pinti“ Pintson дьлхrab бу. Әw
hers bubu, wәki Kolumbos saq-сьlamәt ма, у гәмьси зи һур-
мәтә wi дьгрһн у рәsne wi дьдһн.

Le дь wi wәxtida мәрved бәјани зь nav dare меҫе әҫeb
majl дьпһерин сәр мәрва, ky зь Ispaniaje hatьbun. Paҫe дәst
pe кьрһн јәко-јәко зь nav меҫе дәркәтһн.

Әwana һәму зи тәзи bun, сәрме wan sor бу. Сәнд мә-
гьв çане хуә бь рәнге рәш у spl пәхш кьрһбун. Әwana бь
poze хуәва қәрәфьle zerin дәрbaz кьрһбун. Nav pore хуә у
nav gyhe хуәда рәре тәјrutua бь рәнге баҫқә-баҫқә кьрһбун.
Bona гәмьсija тьштәкә әшқ бу, сәр wana бьпһерһн.

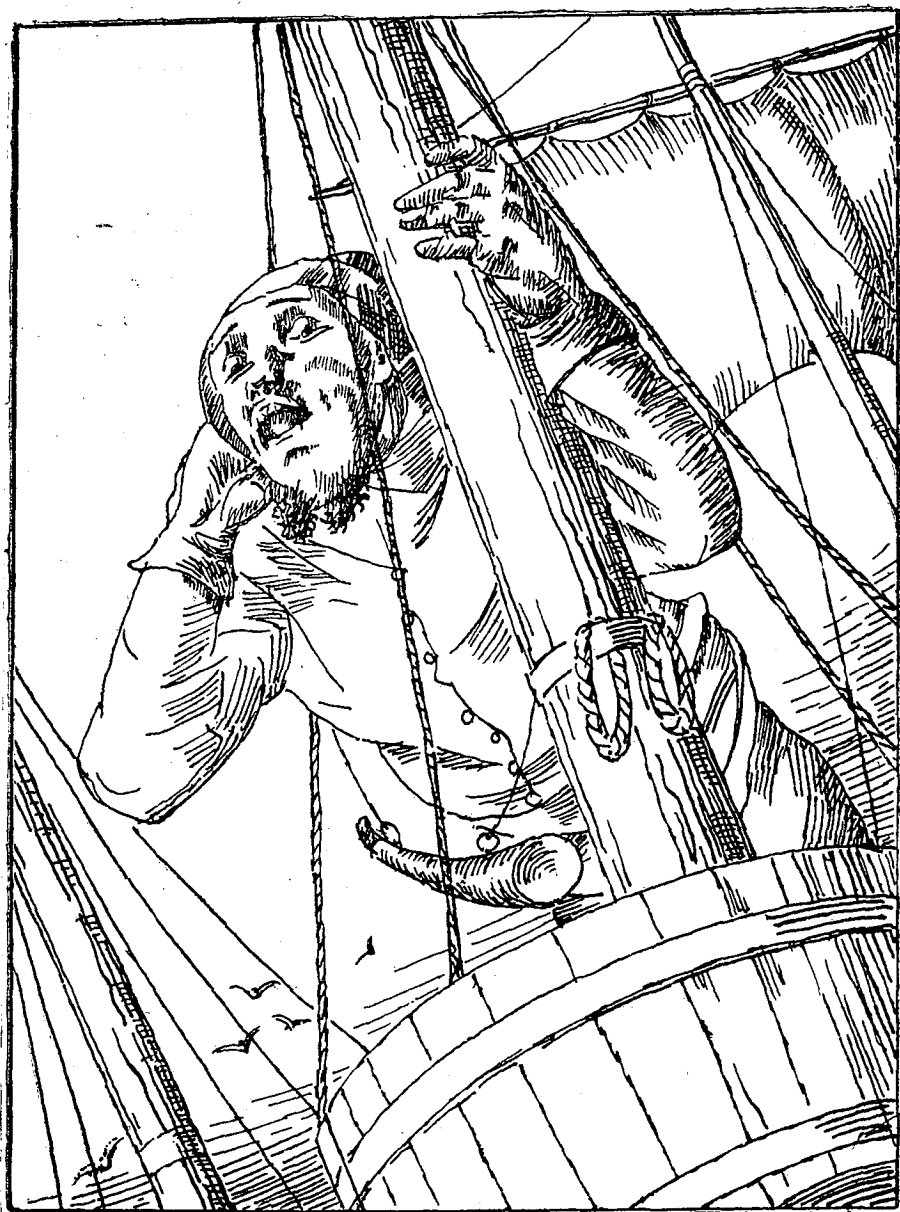
ӘУ СЬ WӘLATӘ?

Әгәр Marko Polo ль vьr бьбија, әw we бьдита, wәki мә-
гьвед һанана һьнд ninьн, сьмки сәрме wan рәшә.

Le Kolumbos bawar дькьр, wәki дьһlштjә Ньндьstane, у
weki мәрved hanә бәјани һьндһн. Le бь rәstl әw, әw wәlat
бу, je ky paҫe һатә nav кьрне „Amerika“. Marko Polo һәта
ғәm zi пәдькьр, wәki wәlate ыsa дькәрә һәбә.*)

Мәрве бәјани әҫeb majl ль wan мәрved spl дьпһерин.
Neziki wan дьбун, әҫeb majl ль кьнч у льхуә кьрһна wan дь-
пһерин, дәste хуә дрези рује wan дькьрһн у зь рује wan дь-

*) Wәlate һан Ньндьstan ninьу, le adakә зь қома адаје Antili
бу, je ky neziki Amerikajenә.

Зь гэмьсіе Пinti гэмьсік бь әшә и ша кьрә қiрiн: „Әрд, әрд“

дъртън. Мөрве бəјани тy кəс зь wana бь ru ninbun. Сəр сəре
wan pore рəш u drez хəбу. Pore wanə кyргьски тynнəбу. Le
wəxte ky Kolumbos чəргьband хəма ysa тyвнгва адьг кьр
нав хəве, əwana тьрсjan u вəлəзjan сəр əрде.

В E X Ə B Ə R D A N.

Le aha сəтьnik рəшдa hat. Cəwa хəвra хəбər бьдьн.
Məрве бəјани зьмане Ispani пьзаньбun, le мəрве Ispania зi
зьмане wan пьзаньбun. Зь чəргьbandьна wanə əwl дəрхəq
хəвra хəбər бьдьн, тy тьшт ze дəрнəкəт. Тьме бь дəсте хyə
u бь хəзандьнева фькьре хəв фəм дькьрьн. Le рəше hini хəв
bun u бь тəррəки фəм кьрьн. Məрве бəјани дəст pe кьрьн
bona wan хyэрək anin. Kolumbos зi дəст pe кьр хəтpe wan
stənd. Kolumbos wana mori дьда, зəнгьл дьда, пəјнуке рь-
сук дьда wana, бəјани пəјнук дьгьртьн дəсте хyə u бь шə-
tava dnerin. Kolumbos əw хəму бəрəв кьргьбу u хyəл
дькьр, дьзан буве розəке кere wan we ben.

Ə M R E B Ə J A N I A.

Səр adaje han мəрве Ispania гəлək гəрjan, le wedəre тy
хəпьman u авaji нəдитьн. Ньнд nav cadrada дьman. Cadre
hanana əwana wa седькьрьн, nav əрде стун дьньсандьн u
сəрда бəлге дара давитьн. Бəлге dare wedəre гəлək мəзьньн.
Бьн бəлгəkida, дькьрьн сəнд zare hurьк бьминьн. Aha бь
wan бəлгava əwana сəрхань седькьн. Wedəre зəф гəрмə. Nav
meşada хəwa зəф гəрмə, мəгьв пькарə bin бькьшнə. Wedəre
зəф мəр хəнə, зь wana зəф par мəре бь зəрьн. Bona ky мəр
зьрəре нəдьн хьнд kravate хyə зь сəрхань дardadькьн,
yса wəki зь əрде зəф бьльнд дьбə, we дəре радьzen. Əwana
emişe бəјани dxyn. Бь tir-kəwəneva хəјwane cole u тəјrutua
dkyзьн.

Вəjania бь əґеб маји днерин 1ь мəрије спи.

Z E R.

Mərve bəjanı nav kəsilbijə dəziltən, le zəf çara sər wana xəşre zerin həbu. Kolumbos u gəməci zi pəj we jəke kətəbun, gəlo əwana zere hanana zə kədərə dəst tınən. Bəjanja şro vədəkəryn, əjan dəkəryn, wəki sər adaje hanana zer tynnə. Bə dəste xyəva nişan dədan, wəki bəna zer dəst xəp, gərək dur həryn.

P Ə J Z E R.

“Əh, sə bəkən, əme peşda bilyən, — Kolumbos fəkyr dəkyr, — nə, bezer dya pakə əm vənəgəryn bər bə padşə Ferdinand. Demək əze wəde nezikda koşk u sərəje zerin bəbinyəm, dərhəq kizanada gəmivane kal şro dəkyr”.

Cənd mərve bəjanijə cərmsor razibuna xyə dan tən wan həryn, re nişanı wan bədən.

Sbe zu hər tışt we hazyr bə. Əme peşda bilyən bəna zer bəbinyən — Kolumbos əlami gəmicije xyə ky. Bər evare hər tışt kyta kəryn u pal dan.

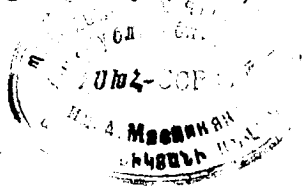
XƏWA PITSON NƏDƏHAT.

Təne sərkarə məxənət gəmicije „Pinti“ bu, wəki ranədəza, xəw nədəhat bər cəva. Əw zəf dəxyəst wəki çara əwlyən bxyə zer bəbinə, zə həmuşka zu paşda vəgərə u bezə, wəki bxyə bəri Kolumbos gəhiştə Həndəstane. Əw hedikva gəmicije xyə rakyr u hazyr ky, wəki bilyəz bəqəvnə re.

Sər gəmicije „Santa-Maria“ u „Ninje“ ty kəs nəbəhist, wəki cəwa gəmicije „Pinta“ dərkətə bəre.

„PINTA“ R Ə V I.

Sbətəre Kolumbos rabu u dit, wəki „Pinta“ durda so-vəkarije dəkə, dəcə. Bərə əw fəkyr ky, wəki sərkarə səfine xyəstijə hnək bgərə, le paşə dit, wəki gəmi cəqas bezi peşda

дылөвө u hedi-hedi зь бөр сөва унда бу u еди бь çарөкөвө пөһатө хуҗакьрыне.

„Әһ,—Kolumbos фькьр дькьр,—Pintson харанд. Дьминө ку эз бь dy гөмиҗавә јолө һөрьт». Kolumbos зөф дьлхрәб бу, le сь dkarbu бькра. U ysa бь dy гөмиҗавә cu zera бьбинө.

А D A М Ə Z Ы N.

Lazьm бу гөми рекө ереçө дрез дәрбаз бьн. Dor alljada гөлөк ада рьсук һөбун. Le wөләде һьнд дьготьн, wөки zer сәр ада мөзьндәјө. Wөхте ky Ispanola гьһиштьн we адаје, гөлөк эҗөб маји ман сәр wan һөмуја, сь ky wedөре дитьн.

Бьнөлије vedөре мөргьв пькарбу тьҗара һав бькра сөва бөјәни. Әwana bona хуә һөське һурьк сөкьрьбун.

Nav авәје wәндә һөтә дөм дөзгәһ, сәнтәнат зи һөбу u әw зи нө ky je ysa, wөки бөр сөв нөкәтә, le jed ysa, wөки бь шькьле бөдөw һатьбун нөхшәндьне u reng кьри бун.

Әwana тәзи ninbun u тәзи нөдьгәрјан. Әwana гьнд льхуө кьри бун. Нөр сар аlijada гьнд һөбун, le ортә адәјәдә базаре wan бу. Rastә базаре һан дьһә zu minani гьндөки мөзьн бу, le хәније wәң мөзьн u дьһә гьнд хөмьланди бун.

Т Ъ Т U N.

Ispanola дитьн, wөки бнөлија çурөк бөлг дькьшиньн. Әw тьтун бу. Çара әwльн Ispanola насја хуә данө тьтуне. зь weдөре зи тьтун кьшәндьн бөләји сәр тәмамја дьнјәје бу.

MALHƏBUNE HЫՇDA.

Бьнөли сәндьне дькьрьн, әwana kukuruz, bibөr, рөмby davitьн. Зь рөмby parcө сөдькьрьн. Сөлөке wan, һөспе wan тьпнөбу. Зь һөјwana төне lama u alpaka хуөји дькьрьн. Lama minani рөзе кьви јө, төне уstyje wi дрезө u pore wi назькьн. Alpaka minani рөзе мө мөзьнө, һьрија wi дьһә бөдөw u нөрмө. Şire wan вөнөдхуөргьн. Le wөхте ky şөzедьрьн хuna

wan wədxuəɾɨn, ɣoʃte wan dxuəɾɨn. Bona xəvət kʲɨɾne lamə u alpaka beker bun. Əwana həjwane sɨst bun u minanl həsped mə qəwɨn u qəwat nɨnbun. Bona we jəke zi hɨnd bɨxəbar dʲɨbʲɨɾɨn. Gəɨm bʲ əʃe destva dʲhəɾandɨn.

ÇƏNƏWYRE NƏDITI.

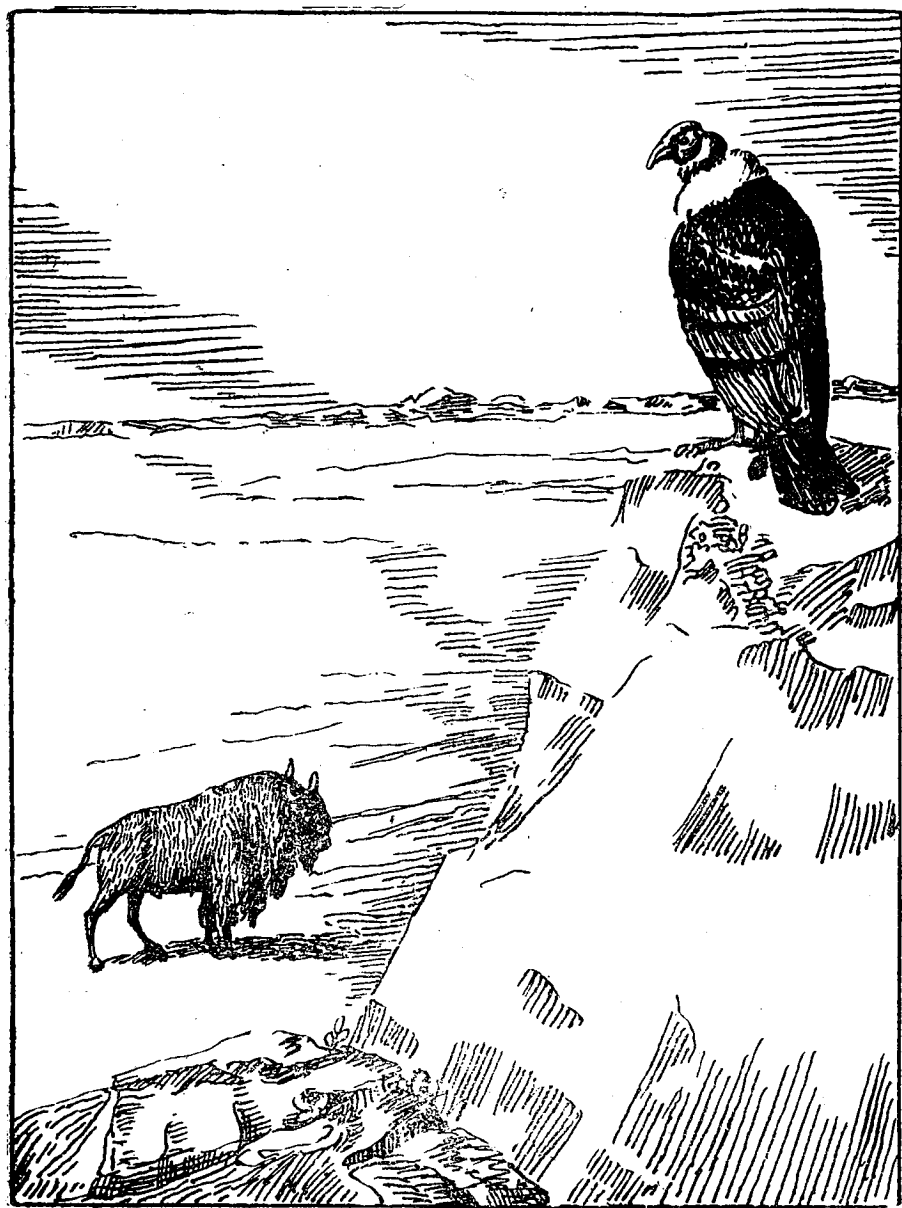
Çənəwyrə u təjrutuje səwa bezi həbun nav meşada. Məɾ u krokodil. Zʲ təjrutua zʲ həmuşka məzɨntɨr kəndor bu. Kondor bʲ qələfəte xuyəva zəf bʲ kən bu. Səɾ səre we dəstək pəre sor həbun, tʲre əw kym danibu, ystyje wida pərdəkə ʃpi le bu, bʲ dəzmale sorva, mɨlle we spi bun, le pʲʃta we rəş bu. Kontor təjrutujəkə bʲ qəwat bu. Təjrutuje han həta 100 sal dʲzi. İspanola qasi mɨnmɨnika təjrutuje hurɨk zi ditiɨn. Təjrutujed hanana tenə ɣoʃtne kalibri.

Zʲ məra zʲ həmuşka xɾabtɨr nav meşada məre dew bu, drez u qalɨn. Drezaja wan həta 20 arşɨn bu. Wəj lʲ mərja əɣər bʲkəvɨn dəste məre ysa. Huçum dʲkə səɾ məɾv, xuyəbadʲdə səɾ wi u nəv dəqəkida dʲxənpɨqinə, qʲɾcɨna həstye mərja te bʲhɨstʲne.

İspanola kusije bəre zi ditiɨn, je ky zəf məzɨn bun. Qaşə wan neziki 240 kiloɨl jə u həta cənd sɨd sal əmr dʲkɨn. Hɨnd ɣələk wəxt wana necir dʲkɨn, dʲɣɨɾɨn. ɣoʃte kusi zəf bʲ təmə.

İspanola zəf hɨz kʲɨɾn məjmunə wedəre çure „Uistiti“, je ky bʲ rənge zerinə u məjmunəkə pʲeukə; je ky məɾv dʲkəɾə nav çəva xuyəda xuyəɨl kə, le zʲ tutəka wana xuyəş hat, tutəke çure „Arara“ bʲ rənge əzminva, bədəw.

Nav kuraɨa meşada ɣələk çənəwyr həbun, le mʲkən nɨnbu məɾv wana bʲbinə. Çənəwyrə hʲşjar nav tari-tarɨstane meşada xuyə vəşartɨbun u məçal tɨnnəbu məɾv neziki wan bə.

Şk. Çəpəwьre bəjani u təjrutu, bison u kondor.

PADŞE HËNDA GËVAKANAGARI.

Vedəre zi zer tynnəbu. Disa nişan dıdan, wəki lazıme disa dur hərn, bəghızın wedəre, kedəre ky padşe dızi.

Gəhiştın ve adaje zi.*)

Rasti zi vedəre padşa həbu u nave wi Gëvakanagari bu. Əw zéf şa u bə əşq Kolumbos qəbul kər u bu doste wi. U wəxte ky bəhist Kolumbos səba zer hatije, penç həb kyme zerin peşkeşt wi kər. Bə gələk xəşre zerinva wi xəməland u xen zə we jəke cənd parce məzn zer da wi.

— Zə kedəre hun əwqas zer hıldıdn, — Kolumbos zə padşe pırs kər. Gëvakanagari əjan kər, wəki əwana zer dəst tının nə ky zə wan ada, je ky nəziki wanın, le lazıme dıha dur hərn, bona qarbbın zer bəbinın.

„Wedəre ərde məzn həjə,**) zə kedəre ky zer tının. Wedəre gələk zer həjə“.

BƏDBƏXTTİ.

Həma əw bu, Kolumbos dxyəst dərkəta re, wəxte ky nəşkeva bədbəxtti qəwml. Gəmije „Santa-Maria“ nəqo bu bın ave.

Baje bə qəwat gəmi azot avite qələka bəre, xəstə zınara u hur-huri kər. Kolumbos u gəməci ançax aza bun. Fak bu, wəki Gëvakanagari u hında koməke dən. Əw jək bona Kolumbos bədbəxtikə xərab bu. Nə nəha ma tənə „Ninja“ pırcuk. Əgər „Ninja“ zi xərab bə u nəqo bə, wi wəxt edl nəkarə bər bə male vəgərə.

Nəha dğşk nəkarın peşda hərn. Sər „Ninja“ tənə 20 mərvu dıkarın çl bın, le bın dəste Kolumbosda 90 mərvu hənə. Xen zə we jəke əw dxyəst 10 mərve hınd zi hıldə, wəki wana bəbə İspaniaje nişani məxlyqəte bıdə.

*) Adaje Kuba, nəziki Amerikaje Mışrıqə.

**]) Gëvakanagari xəbər dıdə dərhəqa Amerikaje Mışrıqədə.

ҚЕ ГӘРӘК БЪМИНӘ?

„Сәуә бькьм вана, је кь дьмицьн, — Колумбос фькьр дькьр, — гәрәк вана бһельм сәр адаје».

— Қе дхуәзә ведәре бьминә, — Колумбос зь гәмьсija рьгс кьр.

— На, әм нaминьн. Туçара әм нaминьн сәм һьнда, — гәмьсija готьн.

Нәму зи дьхьгaб бун, вәки нәгьһиштьн çije zer. Гьşk зи фькьр дькьрьн, вәки wedәre гәрәк зь сәр әрде бь quca zer бәрәв кьн. Le нһа дьхуәстьн вәгәрьн бәр бь mal, сьqas мә-çalә zu бьдьһизьн mala.

RAZLЪXJA WAN STƏND.

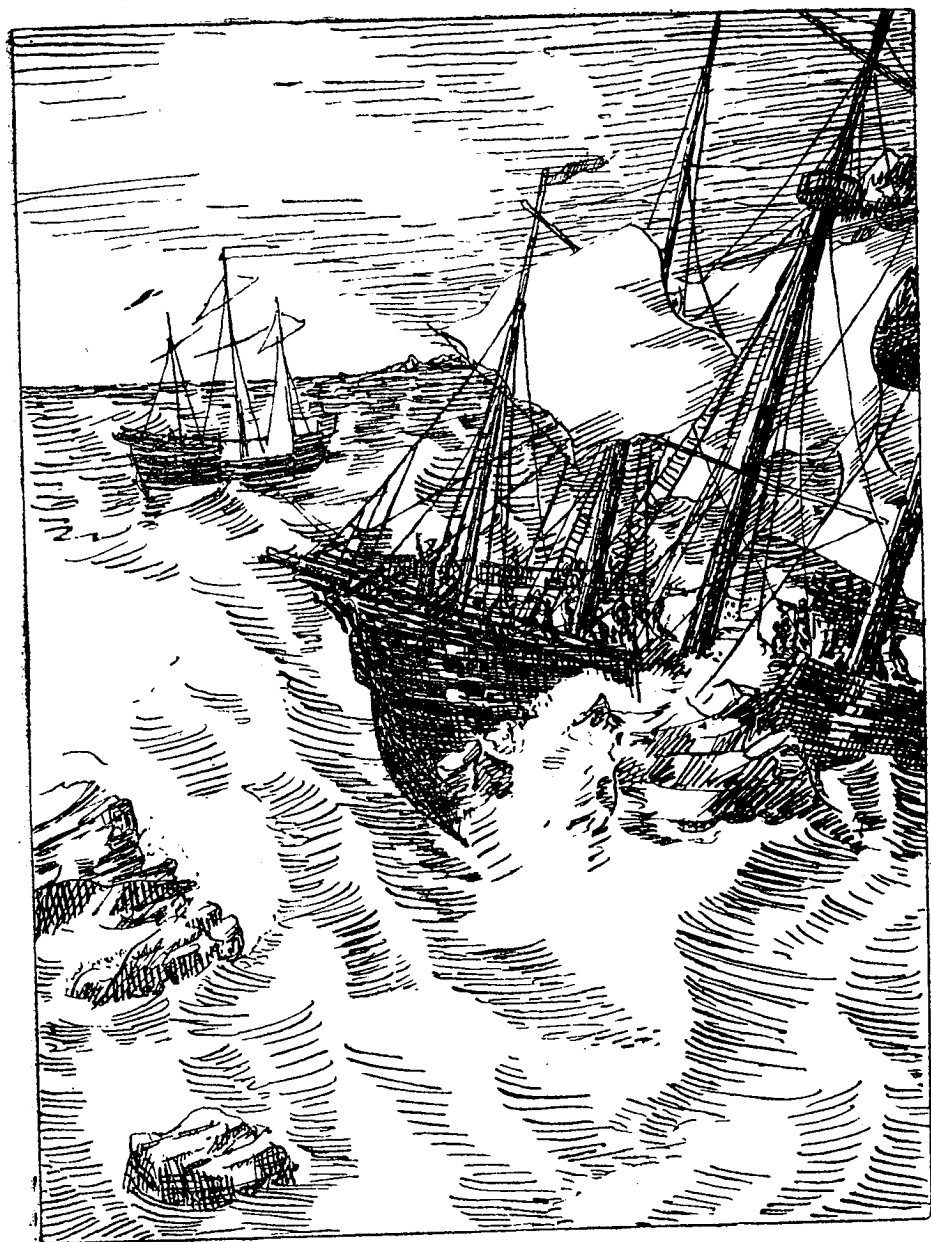
Le Колумбос got:

— Әзе бь ләзи ражда вәгәрьм вә төв хуә бьбьт. Зь Испания әзе сәнд гәми һьлдьм, әме бь wanva һәрьн zer би-ньн, le раçe гьşk төв һәв вәгәрьн бәр бь male. Гәмьси ба-вар кьрн, вәки Колумбос we ражда вәгәрә u razi бун, бьми-ньн. Гьвақанaгари комәке да гәмьсija бь тәхте гәмије һьн-çьри сәнд һоцьк сөкьрьн, нәв қизанада гәмьси çibun.

БӘР БЬ MAL.

Le Колумбос һазьrbuna хуә диҗ бәр бь mal вәгәрә. Bona ниҗандajine төв хуә сәнд һьнд һьлда, ysa zi zer, бәлге тьтуне, туҗак u мәјmun, ysa zi тьште ysa, је кь тьште әҗеб u нәдити бун. Гьшка сәр гәмије „Ninjaje“ çi кьр u кәтә re.

Re сәтьн бу. Тьре бәр qәsta һәрроз бобәлиск дькә u гәмије рьсукзи мина рәрәке сәр peled һар, дьләрьзи. Ньндьк ма бьхәльнqjana. Ньндьк ма „Ninjaje“ рьсук ньqoji бьн ave бә. Ва кь peшjeda бәр бь гәмије дьһатьн нәдьһиштьн гәми peшda бьһәзә. Dy мәһ тәмам гәми дьсу.

Şk. qəwata baje qəwin gəmi ari keləka bəre.

M A L D A.

Le hər tıst pak kyta bu. Qytasl qeləke bəreda, wətane wan xyja bu. Le zə qeləka bəre ditəbun u nas. kərbun, wəki gəmi ky te ditəne „Ninja“ jə. Gələk məxlyqət bərəv bu-bun. Həmu zi dəxyəstən wana bəbinən: İlahi hında, pəre kizana ky zə durva kəvş dəbun.

QƏT NAV TƏLƏKE.

Həma ve roze, bər evare nəşkeva gəmiyə „Pinta“ zı əjan bu. „Pinta“ gərək bəri Kolumbos bəta bəgəhišta çı, sımki əw bəreva zə Kolumbos rəvibu cubu, le baje qəwat əwi azotəbun brəbun, bər bə aliye məqabı u nəhiştəbun bər bə male vəgərə. Caxə ky sərkarə gəmiyə Pıntson gəmiyə Kolumbos dit, zəf tırsja. Əw şərm dəkər hərə çəm Kolumbos, dəxyəst brəvə, le əwi gırtən anin çəm Kolumbos. Le Kolumbos hər tıst bəxşand u bona qylləxa wi əwqas həq da wi, səqas ky dabu gəmiyəne majınra.

QƏBULKƏRƏNƏKƏ BƏ HURMƏT.

Roza dəne, wəxtə ky Kolumbos hək rəhət bu, danə runpəstandəne nav fajtonəkə xəməlandi. Qeləka wida runpəştəbu əw gəmiçı, je ky bəre həmuşka ərd ditəbu. Əw kənçə Kolumbos təzə ləxyə kərbu. Kolumbos soze xyə qədəndəbu, kənçə xyə pəşkeşi wi kərbu.

Rəx fajtonə hınd u gəmiçija dəsun, je ky təv wi dərbazi aliye dəne ovkiane bubun. Bona nişandajına həmuja əwan zər, həşnaje başqəbaşqə ja Hındəstane, kəvte bə qimət u gələk çawahər dəbrən.

Gələk mərişbərəv bubun, çije dərzike valə nəmabu. Zə hər aliya hıtəbun bəbinən əw mərv, je ky qətənd u təmamja ovkiane dərbaz bu.

Miting bə həmu kuce bazareva dərbaz bu u gəhiştə koşk u səraje. Həmu zi gazi dəkərən „Urra“, bra əmr bəke gəmi-

Гөләк мәхлыгет бәрәв булу, гышк зи дьхуастын је ку натьбул
wana бьбидьн

vane égit Kristapor Kolumbos, əwi rja təzə bər b̄ H̄nd̄b̄s-
tane dit“.

Z̄ne padşə Izabella Kolumbos run̄ştand keləka x̄yə u:
rəça k̄r b̄ h̄urḡbli şro vəkə rewitja x̄yə. Kolumbos ь əşq
u şa x̄yəst̄na we qədand. Le Ferdinand qət gyh n̄əbd̄a.
F̄k̄bra wi t̄ne s̄er zer u s̄er k̄əvre b̄ha bu.

U wəxte ky əw həmu danin bər padşə, əw b̄ c̄əvtəngi
h̄lda u le n̄h̄eri.

Padşə gotə Kolumbosra:

— Əre, əz z̄b̄ t̄ə razimə, w̄eki t̄ə n̄əxapand u əwqas h̄ə-
bun u xəzinə ani.

LE PADŞƏ XAPAND.

Wəxte ky padşə Ferdinand dit, w̄eki Kolumbos ş̄x̄yle-
x̄yə qədand, demək rja zer dit, həjfa wi ь wan p̄əra hat ky
dabu Kolumbos, c̄əvtəngi k̄r;

„Z̄brar nakə, — padşə f̄k̄br̄ d̄k̄r̄, — be peşkeş u r̄əwa-
k̄r̄b̄n̄ zi əz d̄k̄ar̄m̄ ş̄x̄yl̄ kyta b̄k̄m̄. Əz peşkeş nad̄m̄ ty
k̄əsi. K̄i d̄k̄ar̄ə b̄er m̄b̄n̄ xəb̄ər b̄d̄ə, t̄şt̄ək̄ bezə, be peşkeş
zi əwana d̄k̄ar̄b̄n̄ jolə h̄ərb̄n̄“.

Le əw ḡəmb̄ci je ky çara əw̄l̄b̄n̄ ərd̄ dit̄bu, dəst pe k̄r
x̄yəst̄: „M̄b̄n̄ soze padşə bawar k̄r, bra n̄ha soze x̄yə b̄d̄ə-
dinə.“ Padşə dəst pe k̄r xəb̄ər avitə p̄ş̄ gyhe x̄yə u x̄yə
h̄əq d̄ərx̄st̄.

— M̄b̄n̄ ty t̄şt̄ soz n̄ədjə w̄ə, le z̄b̄na m̄b̄n̄ Izabella
sozdajə.

Izabella zi xəb̄ərə x̄yə d̄əgyhezə u h̄ər t̄şt̄ davezə s̄ər
padşə.

— Əz be padşə ty t̄şt̄ n̄k̄ar̄m̄ b̄k̄m̄.

Ty t̄şt̄ n̄ədb̄hat f̄ətk̄r̄b̄ne

Ḡəmb̄ci d̄yb̄br̄in̄ bu.

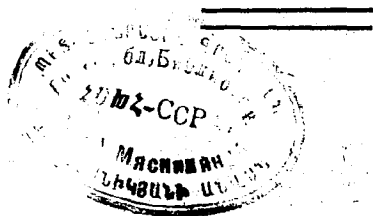
— Peşja həmuja w̄ə soz da, həmu zi b̄h̄ist̄b̄n̄.

U ş̄x̄yl̄ t̄əsilme məhkəmə k̄r. H̄ət̄a roza paş̄n̄ə əmre
x̄yə məhkəmeda d̄ərbaz k̄r u z̄b̄ padşə ty t̄şt̄ n̄əstand̄.

A M E R I K A.

Žь we jəke şunda Kolumbos disa şe çar dərbazi alije dьne ovkiane bu u tьme fьkьr dьkьr, wəki əw həma əw Hьndьstanə, dərheq kizanedə rewije Marko-Pollo xəbər dьda.

Təne paşə məri zanьbun, wəki əw Hьndьstan ninə, le wəlatəki bь çarəkeva başqə jə, kədərə bərə ty kəs tьnnəbijə u wəlatə han nav danin, gotьn Amerika.

Wəxte ky Kolumbos rasti Marko Polo d̄hat, m̄qim d̄st pe
d̄kyr d̄rh̄qa N̄nd̄staneda xəb̄r d̄da.

Şk. gəmbəci, je ky çara ówln órd di'bbu zə padşe
pəşkeş xyəst.

N A V N I Ş

	Ru
Həndəstana zerin	3
Rja dy sala	3
Qəwəmandəna baş	4
Bəxt vəbu	5
Xarənd	6
Qəm padşə başqə	6
Rəzibun	7
Gəmlə	7
Sərə dənjəje	8
Le dəbə ky re yndakərbəne	8
Zə gəhla şlə	9
Zə pesira Kolumbos gərtən	9
Gəlo ərde?	9
Pintson sər agər run dəreze	11
Əm dəxyəzən hərən malə	11
Zutəre, zutəre	12
Agər	12
Zljəji	12
Əv sə wəlatə	13
Be xəbərdar (bezəman)	15
Əmre bəjanl	15
Zer	17
Pəj zer	17
Xəwa Pintson nərbhat	17
„Pinta“ rəvi	17
Adəje məzən	18
Tətun	18
Malhəbunə hənda	18
Qəwəyərə nəditl	19

Padşə hında Gьvakanagari	20
Bədbəxtti	20
Ke gərək bьmine	21
Razlьxa waz stənd	21
Bər bь mal	21
Malda	23
Qət nav təlyke	23
Qəbulkьynəke bь hyrmət	23
Le padşə xarənd	25
Amerika	27

Тərcьмə кьг R. DRAMBJAN.

Rekdaktore çavdar ÇASЬME ÇƏLİL.

Պիմ. 50 կ.

ԽՐԻՍՏՈՓՈՐ ԿՈԼՈՄԲՈՍ

(քղերեն լեզվով)

Պետհրատ, Յերևան, 1935

Христофор Колумбос

(на курдском языке)

Гиз ССР Армении, Эривань, 1935